

Szociálpedagógia – új nézőpontok¹

Liliana Ezechil

1. A pedagógia mint a zsákutcában levő tudomány

Ebben a periódusban a pedagógia tudománya egy tényleges identitási krízisen megy keresztül, főleg amióta a tágabb *oktatási tudományok* koncepciója közé sorolják. Ettől a pillanattól, az *oktatás* problémája más tudományok fele is kivetül, így a szociális segítségnyújtás fele is. Középről ismerve a szociális segítségnyújtás sajátosságait, a szakképzett munkások e területről – néha kétségbeesett hangsúllyal - kinyilvánítják üzeneteiket, hogy a köztudat figyelmét felhívják az oktatásra a pedagógia útján keresztül. (Pedagogy does matter! [A pedagógia igenis számít!], Jamie McKenzie, 2003). A pedagógia egyre gyakrabban kizárólag a szociális oktatással van összekapcsolva, pl. *hogyan legyen valaki tanár vagy hogyan szervezzünk meg jobban egy tanulási tevékenységet*.

A megoldás a helyes beazonosítására a pedagógiának magából a pedagógiából fakad: szociálpedagógia – a legváltozatosabb az oktatási tudományok közül.

A szociálpedagógia gyökerei az ókori görög világba visszavezethetőek, már az Arisztotelészi és Platóni gondolkodás is ezt tükrözte. Az *Állam* írója már több, mint 2000 évvel ezelőtt utalt rá, hogy *az oktatás hozzájárul a társadalmi fejlődéshez*.

A modern időkben, a reneszánsz illetve a felvilágosodás korszakában, Jean Jacques Rousseau és J. H. Pestalozzi gondolatai a társadalmi oktatásról eltérnek. Az utóbbi egy holisztikus oktatás elméletét fejlesztette ki, amely az értelmet, szívet és kezet egyszerre célozza meg. Az ő gondolatai az ilyesféle oktatásról adja a posztmodern elképzeléseket a szociálpedagógia lényegéről.

Még újabban, Hämäläinen (2003) úgy magyarázza: „történelmileg, a szociálpedagógia arra a hitre van alapozva, hogy határozottan befolyásolható a szociális körülményeket oktatás útján”. Ez az ága a pedagógiának nem csak a gyerekek nevelésére utal, hanem a felnőttek tanítására is.

^{1 1} A fordítás a következő tanulmány alapján készült: Ezechli, L. (2015). Social pedagogy – new perspectives. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180(5), 13–18.

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

Az oktatás tudományán belül, a szociálpedagógia sokkal jobban felfogható egy gyakorlatias, folyamatosan haladó világban.

2. A szociálpedagógia helyzete a mai világban

Annak ellenére, hogy az érdeklődés a szociálpedagógia területén nő, egy bizonyos kétértelműség a meghatározásában még mindig létezik. Másfelől, nem csak a szociálpedagógia koncepciója van állandó rekonstrukció alatt, de még a pontos leírása, és mint tanulmányi tárgy behatárolhatóságának is vannak félreérthető elemei és ellentmondásai.

Újszerű kutatások azt mutatták, hogy különböző országokban az elméleti és a gyakorlati megközelítések a szociálpedagógia fele eltérőek, és a szakmai gyakorlatok többé-kevésbé meghatározottak. Ez is a szociálpedagógia, mint oktatási tudomány meghatározásához köthető.

A szociálpedagógia helyzete megkérdőjelezhető, ha ismeretelméleti kérdéssel közelítjük meg: A szociálpedagógia csupán egy tudomány? Ha IGEN, akkor egy független tudomány vagy egy természettel interdiszciplináris tudomány? A szociálpedagógia csak egy egyszerű tanulmányi tudományág? A szociálpedagógia egy metódus lenne-e?

A válaszok ezekre a kérdésekre eltérőek. Az eltérő vélemények ellenére, a legáltalánosabban elfogadott megfogalmazást J. Hämäläinen alkotta meg: A szociálpedagógia, gyakorlatban és elméletben egyaránt arra az emberi fejlődésre összpontosít/fókuszál, amely a társadalmi beilleszkedést, részvételt és jólétet biztosít a társadalom tagjainak.

Más problémák, amelyek vitákat és ellentmondásokat szülhetnek a következők: Csupán gyerekekkel és fiatalokkal foglalkozik a szociálpedagógia vagy pedig a felnőttekkel is? Csak a hátrányos helyzetű kategóriákkal/csoportokkal foglalkozik vagy pedig az egész lakossággal, amelyik egy adott problémacsoportba tartozik?

A kérdések és aggodalomra okot adó problémák köre óta nagyra értékelhető annak az angol egyesületnek a kezdeményezése, amelyet 2008-ban alapítottak ThemPra(Theory Meets Practice) azzal a fő céllal, hogy „elősegíteni a megértését és támogatását a szociálpedagógia fejlődésének” - <http://www.thempra.org.uk>.

A tény, hogy a tisztázása és behatárolása ennek a területnek, még nincsenek megoldva, az országok többségében a szociálpedagógia szakember képzése egészen jól van szabályozva. Erről tanúskodnak az új szabályok, amelyek a felső/egyetemi-oktatást illetik

Alól láthat egy pár példát:

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

1. táblázat: A szociálpedagógia egyes egyetemi oktatási programjában

Ország	A szociálpedagógia oktatás szintje egyetemeken
Spanyolország	Alap képzés társadalomtudományban
Dánia	Alap képzés szociálpedagógiában
Norvégia	Alapképzés társadalomtudományban
Észak-Amerika(USA)	Mesterképzés szociál- és kulturális pedagógiában
Ausztrália	Alapdiploma oktatásban (Szociálpedagógia)

Persze még folytatódhatna ez a táblázat.

Másik részről pedig igencsak érdekes, hogy egyes országokban a szociálpedagógia utáni érdeklődés magas és az akadémiai kutatások e területen számosak, viszont az egyetemi szinten az adott ország nem biztosít ilyen képesítést. Anglia pont ebben a helyzetben van és azzal a ténnyel magyarázza ezt, hogy az országban a szociális munkás asszimilálódik azokkal a szerepekkel, amelyeket egy szociálpedagógus gyakorlati helyzetben ellát. Sőt, Finnországban – abban az országban, ahol komolyan foglalkoznak a témával és ennek komoly eredményei is vannak – a szociálpedagógia nem egy szakma és nincs is egy megfelelő szakmai titulusa, mint pl. szociálpedagógus – Hämäläinen szerint.

3. A szociálpedagógia helyzete Romániában

Romániában egy tudományos hagyomány a szociálpedagógia területén (Dimitre Gusti, I. C. Petrescu, Stanciu Stoian).

A modern romániai kultúrában a szociálpedagógia a nemzet kulturális emancipációjának enyhítésére lett előléptetve, főleg a felnőttek oktatására összpontosítva.

Manapság néhány romániai író úgy tartja, hogy „egy általános elmélet az egyén formálásában, egy egyedi rálátással a nevelési segítségnyújtásban, amelyet az állam és társadalom biztosít az iskolán kívül” (Stanciu Stoian, 1983; Adrian Neculau, 1994). Más írók véleménye szerint a szociálpedagógia újraalakul, mint egy modern, gyakorlatiasan cselekvő

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

tudomány, egyetemesen javító és formáló elhivatottsággal. (I. Neacsu, 2010). Másoknak, a gyakorlatának a célja inkább behatárolt és pontosabban irányított, minthogy összefüggésben lenne a szociális munkával és a felnőttek oktatásával. (Loredana Drobot, 2008).

A szakmai szerepet illetően néhol némi korlátozó megközelítést láthatunk, maguktól a területen dolgozó szakmabeliektől: „A szociálpedagógus hosszú időre az összekötő személy az egyének és a csoportok nehézségeiben.” (Cozareascu Mihaela, 2000, p.18).

Ezeknek az eltérő véleményeknek ellenére, azt láthatjuk, hogy a szakmabeli képzése a szociálpedagógusnak fontos lépéseken ment keresztül Romániában:

- egy foglalkoztatásbeli különbség van a *szociálpedagógus* feladatkörében, amely alá van rendelve az elfoglalt csoportban – szociális segítő;
- a fő szerepe a szociálpedagógusnak: betöltse vagy részlegesen pótolja a családi funkciókat;
- a fő feltétele annak, hogy valaki ebben a szakmában dolgozzon az, hogy legyen az illetőnek egyetemi képzése pedagógiában, szociális segítségnyújtásban, szociológiában, pszichológiában vagy filozófiában.

Mіндеzen sok siker ellenére néhány kritikus szempontot is ki kell emeljünk:

- bár egy elhelyezkedési feltétele van a magasan képzett szakmának az egyetemek mégsem biztosítanak egy erre specializálódott tantervet (ez a helyzet azokat részesíti előnyben, akik felszíneseek és könnyen tudnak e területen a gyakorlatban improvizálni);
- a feltételei egy ilyen pozíció elérésének igencsak széles spektrumú tudást igényelnek, amelyek csupán egy összetett és célirányos egyetemi oktatással érhetőek el;
- a munkaerőpiacon nem igazán vevők a potenciális diplomásokra, azonban egyes pozíciók egyetem-előtti tanulmányokkal is betölthetőek; ezek a pozíciók azonban kevés számban vannak és főleg nehéz sorsú gyerekekkel való foglalkozást foglal magába.
- a foglalkoztatási feltétel 1999-ben lett előterjesztve; azóta rengeteg változtatás volt a

A mi véleményünk szerint a jelzett kellemetlenségekre az is okot adhat, hogy a szociálpedagógus foglalkoztatási standardot olyan emberek csoportja állítja fel, amelyben nincsen oktatástudományban jártas szakembere, ami így silány eredményekhez vezet. A szociálpedagógus foglalkozás a *szociális segítő* csoportjába tartozik és nem pedig az *oktató* csoportjába.

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

4. Akadémikus megközelítésből a szociálpedagógia szakmabeliségéről

Összehasonlításként a nemzeti és nemzetközi szociálpedagógia területén szerzett tapasztalatokat, tekintettel arra a lehetőségre, hogy Romániában egy új egyetemi képzést indítanának e területen, a munkánkon keresztül azt szeretnénk elérni, hogy a bolognai rendszer alapján mindhárom képzés jelen legyen: alap, mester, PhD.

A kezdeti feltétele ennek az - a román társadalom jelenlegi fejlődési szakaszában -, hogy meghatározzuk az új oktatási intervenciós folyamatokat, amelyek a morális értékek, egyéni és kollektív jólétet védik.

Ilyen diplomáciai lépések egybe vágnának az egyetemek saját érdekeivel, amelyek újragondolás és újítás által a munkaerőpiacot segítenék, főleg az oktatástudomány területeit.

Persze egy új egyetemi képzés indítása nem lenne könnyű folyamat. Első sorban, szükség lenne az érdekelt egyetemek bőséges

Ebben a gondolatmenetben még szükséges lenne a szociálpedagógiának az újraértékelése a tudományokon belül ahhoz, hogy az egyszerű oktatástudományi pozícióját az egyetem életében felváltsa az engedélyezett oktatási tervzet akár mesteri sőt PhD diploma megszerzése.

Ahhoz, hogy ezt a szakmát a munkapiachoz közelebb hozzuk a következőket ajánljuk:

- a. *Új fényből világítjuk meg a szociálpedagógiát, mint magatartástudományt.* A szociálpedagógia persze kulcsszerepet foglalhat el a magatartástudományok között – a pszichológia, szociológia, antropológia mellett. Akárcsak az utóbbiak, a szociálpedagógia *első sorban emberi cselekedetekkel foglalkozik és azoknak a társadalomban megalkotott általános képével* (a Merriam-Webster Dictionary szerinti meghatározás a magatartástudományról). E célja által a szociálpedagógia az emberi viselkedés megváltoztatására törekszik bizonyos társadalmi/intézményi/közösségi terv szerint. Ez azt jelenti, hogy a szociálpedagógus szakembernek képesnek kell lennie olyan viselkedési változtatásokat elnyerni és kivitelezni, amely mindenki javára válik.
- b. *Új fényből világítjuk meg a szociálpedagógiát, mint cselekvő tudományt.* A szociálpedagógia – a pedagógiától különböző tudomány megkülönbözteti önmagát [...] Az ereje abban rejlik, hogy képes kívánatos változásokat és ezen változások során emberekkel foglalkozik. A szociálpedagógusok igazi társadalmi színészek kell legyen, az ő hivatásosságuk be kell

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

bizonyosodjon a munkájuk hathatosságáról a munkájuk egész területén. Ez okból elengedhetetlen a gyakorlati képzése a szociálpedagógusoknak tanulmányi útjuk során.

5. Gyakorlati megközelítésből a szociálpedagógia szakmabeliségéről

Egy jó bizonyítása az egyetemi oktatási program fontosságának a szociálpedagógiában, hogy e szakterület létezése látható legyen és világosan látszódjon a szociális szolgáltatás távesővében. Ebből a szempontból egy szociálpedagógus szerepe igencsak különböző más szakemberektől hasonló szakmából: szociális segítők, didaktikus pszicho-pedagógiában dolgozók, iskolai tanácsadók (pszichológus), munkahelyi terapeuták stb.

2. táblázat: Az pedagógusi szakmák összehasonlítása

Hasonló szakmák		Szociálpedagógia(célja)
<i>Szakma</i>	<i>Célja</i>	
Szociális segítő	Felméri a társadalmi és anyagi helyzetét a segítségre szoruló egyénnek annak érdekében, hogy támogassa őt és érvényre juttassa az illető jogait	Egy megelőzést szervez (úgy nevezett megkívánt viselkedési változtatást) a célzott személynek/csoportnak, a következő szempontoktól függetlenül: kor, nem, társadalmi státusz, anyagi helyzet, egészségügyi helyzet. Mindezt azért, hogy az általános jólétet biztosítsa az egyén, közösség vagy társadalom érdekében.
Speciális pszicho-pedagógus szakértő	Egy személyre szabott oktatói tervet készít, tekintettel az egyén különleges igényeire	
Iskolai pszichológus	Pszichológiai támaszt nyújt az iskolán belül a tanulóknak	
Munkahelyi terapeuta	Szóbeli counselinget és folyamatos segítségnyújtást biztosít a munkahelyen	

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

	dolgozóknak	
--	-------------	--

A beazonosítása egy képzettségnek egy jó meghatározása a szakma missziójának és a képessége a hozzá tartozó szerepek behatárolásának. Főleg, ha sikerül lefektetni a határokat a szakmák és a foglalkozások között (Ezechil, L. 2012, p.43)

Véleményünk szerint a szociálpedagógus olyan területeken is dolgozhat, amelyeket itt nem soroltunk fel, viszont a közösségi és egyéni élet minőségének előnyére is válhat.

Egy képzeletbeli világban, ahol több társadalmi helyzetet veszünk figyelembe - melyben a szakmabeli jelenlétét is érezhetjük -, egy pár foglalkozást is megemlíthetünk, amelyben szociálpedagógusok is elhelyezkedhetnek:

-Educator for Public Services of Safety [EPSS] (Közszolgálati és Közbiztonsági oktató) – fő célja az összes lehetséges kommunikációs csatorna használata az egészségügyi oktatás biztosítására minden korosztályra kiterjedően;

-Educator of Pre-University School Education [EpuSE] (Egyetem előtti iskolai oktató) – ebben az esetben a szociálpedagógus, mint oktatási tanácsadó lenne azon diákok számára, akiknek tanulási nehézségei vannak vagy pedig különböző diszkrimináció áldozatává váltak vagy pedig iskolán belüli bántalmazás áldozataivá váltak; egy ilyen oktató a tanárokkal is megvitathatná azok különböző tanítási nehézségeit;

-Educational Adviser for Parents [EAP] (Oktatási tanácsadó szülőknek) – tanácsadást és szaktanácsadást végezne a szülőkkel, hogy azok jobban beilleszkedjenek szülői szerepükbe;

-Adviser/Supervisor for Mass Media [AMM] (Tanácsadó és felügyelő a médiában) – több szakmabeli szerepet is magára vállalhat a szociálpedagógus, pl. elemzi és jóváhagyja a TV adást vagy a publikált anyagot, mérlegelve azok hatását az egyéneken.

Ilyen módon a szociálpedagógusok munkássága nagymértékben hozzájárulhat a közintézmények által foglalkoztatott szociális szakterületen dolgozók szerepének fejlődéséhez. Ez által nagy befolyással lehetnek az egyén tudatára és a kollektív tudatára is. Mivel ilyen szerepek maguktól illetve tudatos döntéshozatal által nem tudnak terjedni ezért szakképzett emberek szakmai fejlesztése szükséges.

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

Továbbá a szociálpedagógusok szakmabeli szerepét – ahogyan jelenleg meghatározzák – és kiterjesztett szakmabeli szerepek összehasonlítását kezdeményezzük a szakma jövőbeli fejlődése érdekében:

3. táblázat: Összehasonlítása a jelenlegi a szociálpedagógus szakmai szerepeknek más lehetséges szerepekkel

<i>A szociálpedagógusok jelenlegi szakmai szerepei</i>	<i>A szociálpedagógusok lehetőségei más szakmai szerepekben</i>
Az egyének és csoportok egyedi/különleges szükségleteinek kielégítésére felkészül (ez esetben a társadalom perifériáján élő egyének)	Az emberek figyelmét olyan egyéni és kollektív viselkedésformákra hívja fel, amelyek fejlesztése által az élet minőségét és interperszonális kapcsolatait feljavíthatja
Oktatási, nevelési tanácsadás gyermekeknek, fiataloknak illetve időseknek, a különböző korosztályokat érintő problémákkal, kérdésekkel kapcsolatban (jól meghatározott társadalmi kategóriákhoz igazított szociális gondozási stratégiákkal)	Közoktatási beavatkozások a megelőzések, korrekciók, optimalizálások céljából (egységes megközelítés)
Helyettesítése a családi funkcióknak bizonyos esetekben	A szociális szerepek kiterjesztése a közintézményekre (iskolán kívül más intézményekre is)
Oktatásba kiegészítő szerep felvállalása a szociálisan rászorulóknak	Szakmabeli szerepek kizárólag oktató jellegűek még akkor is, amikor egyes esetek megközelítése interdiszciplináris (interprofesszionális)
Bizonyos szolgáltatások viszonylag kicsi közösségnek biztosítottak	

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

	Bizonyos szolgáltatások aránylag nagy közösségnek biztosítottak a közös érdekű üzeneteknek köszönhetően (média)
--	---

A szociálpedagógus minden körülmények között egyben szociális munkás is.

6. Összefoglalás

A romániai társadalom jelenlegi fejlődési szakaszában, több mint kívánatos a szociálpedagógia terén való egyetemi végzettség megteremtése. Ez segítene eleget tenni az egyre fokozódó társadalmi stratégiák iránt való szükségletnek, amely célszemélyei azon különböző életkorú egyének, akik nem képesek lépést tartani a forradalom után bekövetkezett szociális változások számával és ritmusával. A demokrácia kaotikus gyakorlása olyan hatások sorát idézte elő, amelyek gyakran az erkölcsi értékeket állítják kihívás elé. Az egyén elveszettnek érzi magát egy olyan világban, amelyben a bizonytalanság és a stressz uralkodik, és gyakran már a rutinproblémákra sem talál megoldást. Azonban a szociálpedagógusok nem korlátozhatják támogatási beavatkozásukat csupán a különleges problémákkal küszködő személyek segítésére.

Az a változás, amelyet mi kínálunk, széleskörű, a legtöbb társadalmi kategóriát érinti: olyan személyeket céloz meg, akik egészségügyi illetve társadalmi integrációs problémákkal küzdenek, különféle erőszakformák áldozatai ... viszont olyan személyeket is, akiknek látszólag nincsen ilyen természetű gondjuk, akiket viszont megelőzés céljából kell védelmezni. Ebből az okból kifolyólag, a szociálpedagógiai szakértők jelenléte nem csak az iskolai intézményekben szükséges, hanem az egészségügyi szolgáltatások terén, jogi és rendőrségi közegben, az írott és képi médiában, a helyi és központi ügyintézésben stb.

Annak ellenére, hogy a szociálpedagógia még mindig azt a korát éli, amelyben önmaga identitását keresi, véleményünk szerint az elmúlt 20 évben egy verseny/emulációs állapot alakult ki, amely pozitívan befolyásolja a társadalomban potenciálisan előidézett átalakulási lehetőségek felfedezési folyamatát.

A szociálpedagógia hajlamos kritikai pedagógiaként megnyilvánulni, abban az értelemben, amellyel Peter McLaren ruházta fel a fogalmat. Ez azt jelenti, hogy célja, hogy az

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

emberek öntudatosabbá váljanak, tudják, hogy miként kell cselekedni, valamint az, hogy változtassanak meg és vállaljanak fel bizonyos részeket az őket érintő felelősségből.

Irodalomjegyzék

- Albu G. (2009), Educația, profesorul și vremurile. Eseuri de pedagogie socială, Pitești,
- Cozarescu M., (2012), Pedagogia sociala. De la teorie la practica, Bucharest: University Publishing House,
- Drobot L., (2008), Pedagogia sociala, Bucharest: Didactical and Pedagogical Publishing House
- Ezechil, L. (2012), Pedagogia socială - o provocare a interdisciplinarității, Școala și educația în spațiul social, Bucharest University Publishing House
- Hämäläinen, J. (2003). The Concept of Social Pedagogy in the Field of Social Work. Journal of Social Work, 3(1), 69–80
- Hämäläinen, J. (2012) Social pedagogy in Finland, Kriminologija i socijalna integracija. Vol. 20, Poland
- Jarning H., (1997), The Many Meanings of Social Pedagogy: pedagogy and social theory in Scandinavia, Scandinavian Journal of Educational Research, Source: <http://dx.doi.org/10.1080/0031383970410315>
- Lorenz W., Coussée F., Verschelden G., (2010), Historical Consciousness in Youth Work and Adult Education, Social Work and Society, International Online Journal, Vol. 8, No.1.,
- McKenzie, J. (2003), Pedagogy does matter! The Education Technology Journal, Vol. 13, No.1, September
- Neacsu, I. (2010), Pedagogia sociala. Valori, comportamente, experiente, strategii, Bucharest: Universitara Publishing House
- Neculau, A. , (1994), Pedagogie socială (experiențe românești), Iași: Al.I.Cuza University Publishing House

EFOP 3.4.3-16-2016-00021”A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében.”

Stanciu S., (1983), Pedagogia socială – considerații generale, Domenii ale pedagogiei,
Bucharest: Didactical and Pedagogical Publishing House